

ສືບທາວລາວມະໂຫລີ

ກຳເນີດ ແລະ ດຳລົງຢູ່
ຂອງດົນຕີ-ຂັບລຳ-ເພງລາວ

ຄົ້ນຄວ້າ ແລະ ຮຽບຮຽງ
ປັນຍາ ພັນທະພານິດ

2019

ສືບທາວລາວມະໂຫລີ

: ກຳເນີດ ແລະ ດຳລົງຢູ່ຂອງດົນຕີ-ຂັບລຳ-ເພງລາວ

ຄົ້ນຄວ້າ ແລະ ຮຽບຮຽງ : ບັນຍາ ພັນທະພານິດ

ISBN : 978-9932-421-14-5

ທີ່ປຶກສາ :

ທ່ານ ບົວເງິນ ຊາພູວົງ
ທ່ານ ແສງເພັດ ທຳມະວົງສາ
ທ່ານ ດາວວຽງ ບຸດນາໂຄ
ທ່ານ ປິນປະສົງ ພັນທະມາລີ

ບັນນາທິການ :

ບຸນທະນອງ ຊົມໄຊຜົນ
ໄພວັນ ມາລາວົງ

ພິສູດອັກສອນ :

ກັນ ແກ້ງແມ່ຍາ
ຈຳປາ ມາລາສັກ

ສະໜັບສະໜູນການຄົ້ນຄວ້າ :

ລັດສະໝີ ດຳລົງບຸນ
ຄອນສະຫວັນ ຫຼວງຮາຊ
ຈັນທອມ ພູທອນນິສີ
ຄຳມີ ຫຼວງລາດບັນດິດ
ຄຳຜາຍ ກຸນລະວຸທ
ພອນປຣະດິດ ພິມມະພາວັນ
ວັງທອງ ສຸລິສັກ
ມຸກກີ ພິງອຸດົມ
ສິວັນນະກອນ ມະນີວັນ
ສອນສິລາ ຈຸນລະມະນີ
ຄຳສິງນ ອິນທະເດດ
ຄຳພາ ຫຼ້າບຸນຫຼາຍ
ໄພວັນ ມາລາວົງ

ອອກແບບ ແລະ ຈັດໜ້າ :

ພິມຄັ້ງທີ :

ຈຳນວນພິມ :

ຂະໜາດ :

ເລກທະບຽນພິມຈຳໜ່າຍ :

ພິມທີ່ :

1 ປີ 2019
5.000 ເຫຼັ້ມ
14.8x21 ຊມ, ຈຳນວນ 265 ໜ້າ
152/ຈພ 29072019
ສຳນັກພິມລາວດວງເດືອນ
ປະລິນດາການພິມ

© ສະຫງວນລິຂະສິດ 2019

ຄຳນຳ

“ສືບທາວລາວມະໂຫລີ” ເປັນປຶ້ມເຫຼັ້ມໜຶ່ງເຊິ່ງໄດ້ເລົ່າເຖິງການກຳເນີດ, ການດຳລົງຢູ່ ແລະ ການຂະຫຍາຍຕົວຢ່າງບໍ່ຢຸດຢັ້ງຂອງດົນຕີ, ຂັບລຳ ແລະ ເພງລາວ.

ຜ່ານການສຶກສາຄົ້ນຄວ້າເປັນເວລາຍາວນານ, ຕາມຂໍ້ມູນຂ່າວສານ, ເອກະສານ, ການສຳພາດກັບຜູ້ສັນທັດກໍລະນີ ລວມທັງສິລະປິນ ແລະ ນັກປະທັບເພງອາວຸໂສ ແລະ ໝູ່ມນ້ອຍ ເຊິ່ງມີທັງຂອງລາວ ແລະ ຕ່າງປະເທດ ນັ້ນຜູ້ຂຽນໄດ້ໃຫ້ຂໍ້ຄິດ, ໄດ້ສະຫຼຸບບັນຫາຕ່າງໆໄດ້ຢ່າງສົມເຫດສົມຜົນ ແລະ ມີຫຼັກຖານ, ການຍັງຢືນທີ່ໜ້າເຊື່ອຖືເປັນບ່ອນອ້າງອີງ.

ແນ່ນອນແລ້ວ ປຶ້ມເຫຼັ້ມໜຶ່ງຍ່ອມບໍ່ສາມາດເວົ້າໄດ້ຢ່າງຄົບຖ້ວນກ່ຽວກັບປະຫວັດຄວາມເປັນມາເຊິ່ງກວມກິນເວລານັບຫຼາຍຮ້ອຍປີ. ເຖິງຢ່າງໃດປຶ້ມເຫຼັ້ມນີ້ກໍເປັນວາງໂຄງຮ່າງເບື້ອງຕົ້ນໃຫ້ການເສີມແຕ່ງໃຫ້ຄົບຖ້ວນສົມບູນໂດຍການປະກອບຄວາມຮູ້, ຂໍ້ຄິດ, ທັດສະນະ, ຂໍ້ມູນທີ່ສຳຄັນເພີ່ມເຕີມຈາກທຸກທ່ານທີ່ມີຄວາມຮອບຮູ້, ນັກປຣາດອາຈານ, ຜູ້ສັນທັດກໍລະນີທັງ ຫຼາຍ ເພື່ອຈະຊ່ວຍກັນໄດ້ຍິ່ງຢືນເຖິງຄວາມເປັນມາຂອງດົນຕີ, ຂັບລຳ ແລະ ເພງລາວໃຫ້ຖືກຕ້ອງ ແລະ ຄົບຖ້ວນສົມບູນຢ່າງງົດງາມຂຶ້ນໄປ.

ໃນປຶ້ມເຫຼັ້ມນີ້ ຜູ້ຂຽນໄດ້ນຳໃຊ້ພາສາລາວທັງແບບປັດຈຸບັນ ແລະ ແບບດັ້ງເດີມດ້ວຍການນຳໃຊ້ຕົວ “ຮ”, ການສະກົດພິເສດ... ເພື່ອໃຫ້ສອດຄ່ອງກັບເຄົ້າຄຳສັບພາສາບາລີ ແລະ ສັນສະກຣິດ, ສະນັ້ນນັກອ່ານກໍໃຫ້ເຂົ້າໃຈໃນເຈຕະນາຣົມຂອງຜູ້ຂຽນເຊິ່ງບໍ່ໄດ້ມີຄວາມຕັ້ງໃຈທີ່ຈະສ້າງຄວາມຂັດແຍ່ງ ຫຼື ເພີ່ມຄວາມຂັດແຍ່ງໃນການໃຊ້ພາສາລາວ ແຕ່ປະການໃດ.

ບັນຍາ ພັນທະພານິດ-ນັກຄົ້ນຄວ້າ ແລະ ປະດິດແຕ່ງປຶ້ມເຫຼັ້ມນີ້ ເປັນຜູ້ສະຫງວນຮັກດົນຕີ, ຂັບລຳ ແລະ ເພງລາວມາແຕ່ຍັງນ້ອຍ. ພາຍຫຼັງຈົບ

ຄ. ດົນຕີໃນສະໄໝພຣະເຈົ້າອະນຸວົງ (ຄ.ສ 1804 - 1828)

ເຈົ້າອະນຸວົງມີພະໄທຮັກມັກໃນການດົນຕີແລະການລະຄອນເປັນການສ່ວນພະອົງ, ຈາກການທີ່ເຈົ້າອະນຸວົງມີຈິດປານີດໄຝ່ພະໄທໃນການດົນຕີ ແລະ ລະຄອນນີ້ເອງ ໃນຍຸກຣາຊສະໄໝຂອງເພີ່ນຈຶ່ງສະທ້ອນໃຫ້ເຫັນເຖິງຄວາມຈະເລີນຮຸ່ງເຮືອງຂອງການດົນຕີແລະນາຕະສິນໃນລາວໄດ້ຢ່າງຈະແຈ້ງ. ໃນຣາຊສະໄໝພະເຈົ້າອະນຸວົງເຖິງແມ່ນວ່າລາວຈະຢູ່ໃນຖານະປະເທດຣາຊຂອງໄທຍ໌ ເຊິ່ງຫາກພິຈາລະນາໃນພາບລວມແລ້ວອາດຈະເຫັນວ່າເປັນການຂາດອິດສະລະພາບໃນການປົກຄອງຕົນເອງ ແຕ່ຈາກຫຼັກຖານທາງປະຫວັດສາດທີ່ບັນທຶກເຫດການໃນໄລຍະເວລາດັ່ງກ່າວຈະເຫັນວ່າເຈົ້າອະນຸວົງບໍ່ໄດ້ຍອມອ່ອນນ້ອມຕໍ່ໄທແຕ່ຢ່າງໃດໂດຍສະເພາະການສືບສານແລະໃຫ້ຄວາມສຳຄັນໃນເລື່ອງການດົນຕີຢ່າງບໍ່ຢຸດຢ້ອນບວກກັບພື້ນຖານຂອງປະຊາຊົນລາວທີ່ມີໃສມັກມ່ວນມັກຊື່ນເປັນທຶນຢູ່ແລ້ວເຮັດໃຫ້ພົບເຫັນຫຼັກຖານຫຼາຍຢ່າງທາງການດົນຕີໃນຍຸກນີ້.

ຄວາມຈະເລີນຮຸ່ງເຮືອງຂອງການດົນຕີໃນຍຸກນີ້ປາກົດຫຼັກຖານໃນສິລາຈາລຶກວັດສະເກດ ໄດ້ລະບຸຂໍ້ຄວາມຫຼາຍຕອນທີ່ສະແດງໃຫ້ເຫັນເຖິງຄວາມຈະເລີນຮຸ່ງເຮືອງໃນການດົນຕີດັ່ງຂໍ້ຄວາມທີ່ບັນທຶກໄວ້ເຊິ່ງໄດ້ກ່າວເຖິງການສ້າງຫໍກອງໜຶ່ງຫຼັງປະກອບຄໍອງ, ກອງ, ສາບ ຂໍ້ຄວາມທີ່ລະບຸການສ້າງຫໍກອງຫາກເບິ່ງຜິວເຜີນອາດບໍ່ສາມາດສະແດງໃຫ້ເຫັນເຖິງຄວາມຈະເລີນຮຸ່ງເຮືອງດ້ານທີ່ກ່ຽວຂ້ອງກັບການດົນຕີຢ່າງຈະແຈ້ງເພາະເຄື່ອງດົນຕີດັ່ງກ່າວມັກຈະປາກົດເຫັນທົ່ວໄປຕາມວັດໃນສາສະໜາພຸດຈົນອາດຈະກາຍເປັນພາບລັງຕາ ແລະ ເຂົ້າໃຈວ່າເຄື່ອງດົນຕີທີ່ປາກົດຢູ່ຫໍກອງບໍ່ໄດ້ມີວັດຖຸປະສົງເພື່ອການມະຫໍຣະສົບ. ແຕ່ເມື່ອເຮົາມາສັງເກດທີ່ເຄື່ອງດົນຕີ ສະນິດອື່ນໆທີ່ຖືກກ່າວເຖິງເຊັ່ນ: ຄໍອງ ແລະ ສາບ ນັ້ນເປັນເຄື່ອງດົນຕີທີ່ສາມາດອະທິບາຍໄດ້ວ່າເປັນເຄື່ອງດົນຕີທີ່ມາບົດບາດໃນການເພີ່ມສັນຂອງສູງທີ່ນຳໄປສູ່ຄວາມເປັນສູງດົນຕີຢ່າງສົມບູນ ແລະ ທີ່ຍັງຍືນໄດ້ດີທີ່ສຸດຮູບແຕ້ມຕາມຝາໃນສິມທີ່ສະແດງເຖິງການຈັດຂະບວນແຫ່ອັນປະກອບດ້ວຍຄໍອງ, ກອງ, ສາບ ທີ່ສາມາດກ່າວໄດ້ວ່າເຄື່ອງດົນຕີຕາມ

ທີ່ປາກົດໃນສິລາຈາລຶກໜ້າຈະຖືກນຳໄປໃຊ້ເພື່ອຈຸດປະສົງດ້ານດົນຕີຢ່າງສົມບູນເພາະໃນສິລາຈາລຶກດຽວກັນຍັງໄດ້ຂຽນໄວ້ຕອນໜຶ່ງຄັ້ງເຖິງເດືອນ 6 ຂຶ້ນ 9 ຄ່ຳ ວັນ 5 ສະຫຼອງວັດສະຕະທັສສາຣາມທີ່ມີ ການກ່າວເຖິງການຈັດເຄື່ອງສັກກະລະບູຊາດອກໄມ້ທູບທຽນ ຈວງຈັນຄັນທະຂອງ ຫອມແວດລ້ອມແຫ່ບູຊາພຣະທຳເຈົ້າແລ້ວ ຍັງມີຕອນໜຶ່ງຂຽນໄວ້ວ່າ “ສູງອີກກະທຶກຂຶ້ນໄປເຖິງຊັ້ນພຣະພົມດັງຣະງົບດຸຣິຍະດົນຕີທັງຈາກຝ່າຍໜ້າແລະຝ່າຍຫຼັງຮອບພະຣາຊະວັງ 3 ວັນ” ເຊິ່ງຂໍ້ຄວາມນີ້ສະແດງເຖິງການເສບຄົບງົນສະເຫຼີມສະຫຼອງຢ່າງຍິ່ງໃຫຍ່ພາຍຫຼັງສຳເລັດການກໍ່ສ້າງໃນປັດຈຸບັນສັກກະຫຼາດ 2367 ນັ້ນເອງ.

ອີກໜຶ່ງຂໍ້ຄວາມທີ່ຍັງຍືນໄດ້ເມື່ອຈົບສິ້ນການສະເຫຼີມສະຫຼອງແລ້ວໄດ້ຊົງພະຣາຊະທານລາງວັນແດ່ບຸກຄົນທີ່ກ່ຽວຂ້ອງກັບພິທີສະເຫຼີມສະຫຼອງນີ້ເນື້ອໃນຂຽນໄວ້ວ່າ “ແລ້ວພຣະອົງຊົງສັດທາຈັດຖວາຍເຄື່ອງໄທຍະທານອັດຖະບໍຣິຂານ ແກ່ພະສົງເຈົ້າທັງປວງ...ອີກທັງຖວາຍເງິນໃຫ້ພະສົງເຈົ້າ 24 ຊັ່ງ 26 ຕຳລຶງ 3 ບາດເບ້ຍ 5 ແຫວ້ນ ຖະຫວາຍເນນເປັນເງິນ 9 ຊັ່ງ 6 ຕຳລຶງ 2 ບາດ ມີຕົ້ນກາລະພິກ 3 ຕົ້ນເຖິງ 3 ວັນ ພະຣາຊະທານໃຫ້ພວກຫຼິ້ນມະຫໍຣະສົບທັງຫຼາຍ”. (ປຶ້ມພຣະທາດເຈດີ-ວັດສຳຄັນ ແລະ ພຣະຄູຍອດແກ້ວໂພນສະເນັກ. 2537: 52)

ຫາກນຶກພາບເບິ່ງການສະເຫຼີມສະຫຼອງທີ່ກ່າວເຖິງ “ດັງຣະງົບດຸຣິຍະດົນຕີ” ທັງຫຼາຍທັງຝ່າຍໜ້າແລະຝ່າຍຫຼັງຮອບພະຣາຊະວັງເຖິງ 3 ມື້ນີ້ເປັນສິ່ງຍິ່ງຍືນໄດ້ເຖິງຄວາມຈະເລີນຮຸ່ງເຮືອງຂອງການດົນຕີໃນໄລຍະເວລາດັ່ງກ່າວໄດ້ເປັນຢ່າງດີ ນອກຈາກນັ້ນ ຈາກການທີ່ພຣະອົງຊົງພະຣາຊະທານລາງວັນແກ່ຜູ້ຫຼິ້ນມະຫໍຣະສົບທັງຫຼາຍ ເຊິ່ງກໍ່ພາຍລວມເຖິງບັນດານັກດົນຕີທີ່ບັນເລງດຸຣິຍະດົນຕີທັງມວນກໍ່ໜ້າຈະເປັນຂໍ້ຄວາມທີ່ສາມາດຍືນຍັນເຖິງການທີ່ພະມະຫາກະສັດຊົງອຸປະຖຳນັກດົນຕີ ນັກສະແດງໄດ້ເປັນຢ່າງດີ. ເຊິ່ງຊື່ໃຫ້ເຫັນວ່າສະຖານະພາບທາງສັງຄົມຂອງນັກສະແດງນັກດົນຕີແມ່ນມີກຽດທີ່ສຸດ.

ທັງສີພັນວຽງຈັນ ເຊິ່ງເປັນທັງສີທີ່ຂຽນຂຶ້ນພາຍຫຼັງຈາກການຜ່າຍແພ່
ສົງຄາມໃນສະໄໝເຈົ້າອະນຸວົງໃນປີ ຄ.ສ 1827 ມີຢູ່ຕອນໜຶ່ງທີ່ພັນລະນາ
ເຖິງພາບຄວາມຈະເລີນຮຸ່ງເຮືອງຂອງເມືອງວຽງຈັນແລະດິນຕຣີໃນສະໄໝ
ຂອງເຈົ້າອະນຸວົງຕອນທີ່ເພີ່ນຄອງເມືອງວຽງຈັນວ່າ

“ຍັງມີນັກຄະເຣດຫ້ອງ	ຮຽກຊື່ວຽງຈັນ
ປາການສູງ	ແວດລະວັງທາງນ້ຳ
ຫໍເລີຍຕັ້ງ	ປະຕູທະວານທັງສີ່
ຢາຍໜ່ວຍປ້ອມ	ຣະວັງໄວ້ຢູ່ສລອນ
ຫໍປາງຕັ້ງ	ກາງເມືອງດູອາດ
ຄຳແລະແກ້ວ	ເຮືອງເຂັ້ມຮຸ່ງແສງ
ຍາມເມື່ອ ລົມພັດຕ້ອງ	ສູງກະດິງດັງມ່ວນ
ຄືດັງຕາສາດແກ້ວ	ເມືອງໄທ້ເທພດຶງ ແຫ້ແລ້ວ
ຕົ້ນກະສັດໄທ້	ສເວີຍເມືອງເອກະຣາດ
ຊື່ວ່າ ພຣະອະນຸຣາດເຈົ້າ	ບຸນກວ້າງນັ່ງປອງ..ທັນແລ້ວ..ງລງ..
ມີຫັງ ໄທພວກຟ້ອນ	ຂັບເສບເພງຣະບຳ
ຫົວທຽມປັກ	ປິ່ນຕີນເມືອຟ້າ
ມັງກຸດແກ້ວ	ສຸບຫົວເຢາະຢ່ອງ
ຄຶງກ່ອງຄ້ອມ	ຫວຍເຫຼືອມແກວ່ງແພນ
ກະລຶງໂຂນພ້ອມ	ມະໄຫຣຣີເປັນໝູ່
ແອະແອ່ນພ້ອມ	ຖວາຍເຈົ້າສູ່ຍາມ
ຟັງຍິນ ພົນພາດຄ້ອງ	ສູງເສບສວນໄລ ພຸ້ນເຍີ
ທັງລະບຳສູງ	ຊ່ຍແຄນເພງໄຄ້
ຫອຍສັງກ້ອງ	ສົມສູງກະຈັບປີ້
ຊຸງຕ່ອຍຕ້ອງ	ກົມກົວປີ້ແກ
ຄ້ອງກອງພ້ອມ	ໄຊພາດລົ້ນສູງ
ສູງສະໜັ່ນກ້ອງ	ກົມກົວກ່ອມໃຈ

ໄທຣະບຳເມັງພ້ອນ	ແກມລະຄອນເຢາະຢອກ
ແຂນໃສ່ນ້ຳວ	ເທິງສ້ອຍເຄື່ອງຄຳ
ສັງວານກ້ຽວ	ສາຍສະເອັງສົບສອດ
ຄືດັງ ອິນແຕ່ງແຕ້ມ	ມາແທ້ແຕ່ສະຫວັນ

(ທັງສີພັນວຽງ ສະໄໝເຈົ້າອະນຸ ຕອນທີ 1 /: ຄຳຮຸ່ງ ແສງມະນີ ແລະ ຄະນະ 2004:

95-96)

ຈຸລສັກຣາດໄດ້	ຖ້ວນ 1188 ມາເຖິງ
ເປັນປີກຸນ	ທຸ່ງຈິງຈຳໝັ້ນ
ເດືອນສາມເຕົ້າ	ຣະດູໜາວຕັ້ງຢູ່
ເລີຍຍົກຍ້າຍ	ພົນລ້ານລ່ວງໄປ
ຜຸ່ດ ຍາບງເຫຼືອມ	ລົມແກວ່ງທາງປະຄື ພຸ້ນເຍີ
ອອນຊອນສູງ	ເສບພະອົງຢ່າງຍ້າຍ
ຟັງຍິນ ສູງປີ້ແຕ້	ສົມພາດດິນຕຣີ
ພົນຣະບຳສົບ	ຊ່ຍແຄນເພງໄຄ້
ບັງອັພ້ອມ	ຫອຍສັງກະຈັບປີ້
ຊຸງຕ່ອຍຕ້ອງ	ກົມກົວກ່ອມໃຈ
ສູງຣະນາດຄ້ອງ	ກົມກ່ອມສູງຣະຄັງ
ເພຣີກ້ອງ	ຄືນເຄັງດັງຫ້າວ
ຫັດຖິຊ້າງ	ສະເຫຼືອນດັງສະໜັ່ນ
ມາແທ້ຫ້ອມ	ຄົນເຄົ້ານັ້ນ”

(ພັນວຽງຈັນ ພົງສາວະດານເຈົ້າອະນຸວົງວຽງຈັນ/ສະເພາະທອງ ກໍມະນີ 1998: 28-29)

ຈາກບາງວັກບາງຕອນທີ່ປາກົດໃນປຶ້ມພັນວຽງຈັນນີ້ ສາມາດແນມ
ເຫັນພາບຄວາມຈະເລີນຮຸ່ງເຮືອງຂອງດິນຕຣີ ເຊິ່ງນອກຈາກໃຊ້ໃນຣາຊະປະ
ເພນີການເຄື່ອນທັບແລ້ວ ຍັງສະທ້ອນໃຫ້ເຫັນເຖິງນາຕະກັມ - ມະຫໍຣະສົບ
ຕ່າງໆທີ່ໃຊ້ເຂົ້າໃນການບັນເທີງໄດ້ຈະແຈ້ງທັງການສະແດງພ້ອມ. ໂຂນ
ລະຄອນ ແລະ ການຂັບຮ້ອງ ເຊິ່ງບໍ່ພຽງແຕ່ສະແດງເຖິງຄວາມຫຼາກຫຼາຍ

ໃນດ້ານຈຳນວນເຄື່ອງດົນຕີເທົ່ານັ້ນແຕ່ຍັງສະແດງໃຫ້ເຫັນເຖິງວັດທະນະທຳໃນການນຳມາບັນເລງຮ່ວມກັນ ສະທ້ອນໃຫ້ເຫັນວິທີຄິດໃນການບັນເລງທີ່ມີການພັດທະນາຂຶ້ນຢ່າງຈະແຈ້ງ ແລະ ສົມບູນທີ່ສຸດ.

ຮູບແຕ້ມກະສັດລ້ານຊ້າງແຕ່ລະສະໄໝ

ກ. “ນາຕະກັມໜ້າກາກ” ຈຸດເລີ່ມຕົ້ນຂອງການຮັບເອົາມະໂຫຣະສົບໂຂນຫຼວງເຂົ້າສູ່ດິນແດນລາວ.

ໂຂນລາວ ຫຼື ພຣະລັກສນ໌ - ພຣະຣາມ (ພະລັກພະລາມ) ເປັນມະໂຫຣະສົບເອກ ທີ່ບັນຈຸເອົາສິລະປະທຸກຂະແໜງ ເຂົ້າໄວ້ນຳກັນ ເຊັ່ນ: ນາຕະສິລປ໌ (ການຟ້ອນ), ດຸຣິຍາງສິລປ໌ (ການດົນຕີ-ການຮ້ອງລຳ), ປະຕິມາກັມສິລປ໌ (ການປະດິດ-ບັນ-ຄວັດ, ຫຍິບປັກຖັກແສ່ວ) ແລະອື່ນໆ ອັນເປັນຈຸດສູນລວມແຫ່ງສາຕຣ໌ຄວາມງາມທັງໝົດ.

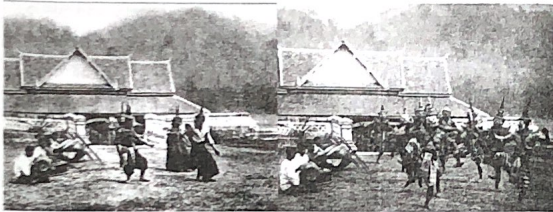
ການສະແດງໂຂນ (ນາຕະກັມໜ້າກາກ) ໄດ້ເລີ່ມຕົ້ນຂຶ້ນໃນດິນແດນອານາຈັກລ້ານຊ້າງ ໃນຕົ້ນຣາຊະການ ພຣະເຈົ້າຟ້າງຸ່ມມະຫາຣາຊ ໃນທ້າຍສະຕະວັດທີ 14, ພາຍຫຼັງການທ້ອນໂຮມແຜ່ນດິນ ແລະ ຫົວເມືອງລາວ ບູຮານນ້ອຍ-ໃຫຍ່ສຳເລັດ, ກະສັດແຫ່ງອັງກິ (ກຳປູເຈຍ) ໄດ້ພຣະຣາຊະທານພຣະບາງ ແລະ ຕຳຣາທາງພຸທທສາສນາ, ຣາຊບຸຕິ ນາມວ່າ ແກ້ວເກງຍາ ເພື່ອເປັນອັກຄະມະເຫສີ ແລະ ວົງມະໂຫຣຣິປິພາດ ໃຫ້ແກ່ພຣະອົງ ເພື່ອຈະເຣີນສຳພັນທະໄມຕຣິກັບລ້ານຊ້າງ ໃນຂະນະທີ່ອັງກິເອງກຳລັງເສື່ອມອຳນາດລົງໃນເວລານັ້ນ.

ຈາກຈຸດນີ້, ນັກວິຊາການດ້ານບູຮານຄະດີ ທັງພາຍໃນ ແລະ ຕ່າງປະເທດໄດ້ເຊື່ອວ່າ ນັ້ນຄືຈຸດເລີ່ມຕົ້ນຂອງການຮັບເອົາມະໂຫຣະສົບໂຂນຫຼວງ ແລະ ມະຫາກາບ ຣາມະກຽນ ຈາກຣາຊະສຳນັກຂະແມເຂົ້າສູ່ດິນແດນລາວ.

ການທີ່ລາວໄດ້ຮັບເອົານາຕະກັມໜ້າກາກນີ້ມາຈາກສຳນັກສິລປ໌ຂອມ ແຕ່ບໍ່ໄດ້ໝາຍຄວາມວ່າ ລາວເຮົາຈະເອົາຕາມແບບຢ່າງຂອງຂອມທັງໝົດ, ສິລະປະກອນຜູ້ມີທິວຄິດປະດິດສ້າງໃນຣາຊະສຳນັກລ້ານຊ້າງ ໄດ້ປັບປຸງນຳຮາຍລະອຽດເກືອບທັງໝົດດັ່ງນີ້:

ເນື້ອເລື່ອງຂອງຣາມກຽຣຕ໌ (ຕົ້ນສະບັບຈາກອິນເດຍ) ໄດ້ຖືກປັບປຸງນຳໃຫ້ສອດຄ່ອງກັບສະພາບການ ແລະ ສະຖານທີ່ - ພູມສັນຖານ ໃນດິນແດນລ້ານຊ້າງໃນເວລານັ້ນ ເຊັ່ນ: ມະຫານະທິສີທັນດອນ (ສີພັນດອນ) ທີ່ທະ

ນຸມານໄດ້ພົບກັບສູວັນນະມັດສາ ແລະ ຍັງປາກົດຊື່ ດອນນາງລອຍ ທີ່ພຣະ
ຣາມພົບພຣະລົບນາງສິດາ ລອຍທວນນ້ຳຂຶ້ນມາ, ພູຜາຕ່າງໆໃນຊຽງທອງ
ຖືກປຽບເປັນເຂົາວົງກົດ, ປ່າຊ້າງດົງເສືອໃນເຂດທົ່ງພຽງວຽງຈັນ ຖືກປຽບ
ທຽບເປັນປ່າຫີມະພານ ແລະ ອື່ນໆ.

ວາດພ້ອມກໍຖືກພັດທະນາຄືນໃໝ່ ຈາກແບບຂອງຂະແມນ ທີ່ກາງຂາ
ກວ້າງ-ວົງແຂນແຄບ ມາເປັນແບບສະບັບຂອງລາວ ທີ່ມີການໂຍກບ່າໄຫຼ່-
ວົງແຂນສະເໝີ-ກາງຂາແຄບ ແລະ ຊັ້ນເຂົ້າສູງ.

ດ້ານດິນຕຣີນັ້ນ, ນອກຈາກເພງກາວນອກ, ກາວໃນ, ກາວກາງ ທີ່ໃຊ້
ສຳຮັບສາກຕ່າງໆແລ້ວ, ຍັງໄດ້ໃຊ້ເພງມະໂຫຣຣິຫຼວງໃນຣາຊສຳນັກລາວ
(ເພງລາວເດີມ) ປະກອບເຂົ້ານຳເປັນສ່ວນຫຼາຍ (ເພງລາວເດີມແມ່ນ
ໝວດເພງທີ່ມີຄຳວ່າ “ລາວ” ນຳໜ້າ ເຊັ່ນ: ລາວດວງເດືອນ, ລາວແພນ,
ລາວກະແຊ, ລາວສູງທຽນ (ລາວແສງທຽນກໍວ່າ), ລາວຈະເຣີນສີ, ລາວ
ຄຳຫອມ, ລາວເຈົ້າຊູ ແລະອື່ນໆ) ຈົນເຮັດໃຫ້ໂຂນລາວສາມາດແຍກສາຍ
ອອກຈາກໂຂນຂະແມ (ຂະແມເອີ້ນວ່າ: ລະຄຣຊວາ) ມາເປັນໂຂນພຣະ
ລັກສນ-ພຣະຣາມ (ພຣະລັກ-ພຣະຣາມ) ສະກຸນລ້ານຊ້າງໄດ້ຢ່າງພາກພູມ
ນັບແຕ່ນັ້ນມາ.

ຕາມທັດສະນະສ່ວນຕົວ, ການສະແດງໂຂນໃນລາວ ໄດ້ວິວັດທະນາ
ການສືບຕໍ່ມາຈາກຍຸກທີ່ຊຽງທອງ (ຫຼວງພຣະບາງ) ເປັນຣາຊະທານີ ຫຼື ສະ

ໄພລ້ານຊ້າງຕອນຕົ້ນ-ຕອນກາງ ມາສູ່ຍຸກແຫ່ງການສ້າງຕັ້ງວຽງຈັນເປັນ
ຣາຊທານີແຫ່ງໃໝ່ ຫຼື ສະໄໝລ້ານຊ້າງຕອນປາຍນັ້ນ, ໂຂນພຣະລັກສນ-
ພຣະຣາມ ຈຶ່ງໄດ້ກາຍເປັນສັນຍາລັກ ທົ່ງຂອງຫຼວງພຣະບາງນັບແຕ່ນັ້ນ
ມາ.

ຈາກການຕັ້ງຂໍ້ສັງເກດວ່າ ການຍົກຍ້າຍເມືອງເອກມາສູ່ວຽງຈັນ ໄດ້
ເຮັດໃຫ້ໂຂນ ພຣະລັກສນ-ພຣະຣາມ ທີ່ເດີນທາງມາຈາກຊຽງທອງນັ້ນ ໄດ້
ມີວິວັດທະນາການອີກຄັ້ງໃໝ່, ໂດຍໄດ້ປະສົມປະສານເຂົ້າກັບລະຄອນລຳ
(ລຳເລື່ອງ)ທີ່ວຽງຈັນ ເປັນຕົ້ນຕໍາຮັບມາແຕ່ເດີມໃດ, ຈຶ່ງເຮັດໃຫ້ “ໂຂນພຣະ
ລັກສນ-ພຣະຣາມ” ແບບສະບັບ ຫຼວງພຣະບາງ ໄດ້ຖືກພັດທະນາມາເປັນ
“ໂຂນລະຄອນ” ສະບັບວຽງຈັນ ໃນຍຸກຄຳແຫ່ງລ້ານຊ້າງ (ນັບແຕ່ຣັຊກາລ
ພຣະເຈົ້າໄຊຍເຊຕຖາທິຣາຊ- ທ້າຍຣັຊກາລ ພຣະເຈົ້າສຸຣິຍວົງສາ).

ໂດຍທົ່ວໄປແລ້ວ ໂຂນລາວສະບັບຫຼວງພຣະບາງ ແລະ ວຽງຈັນ
ແມ່ນອັນດຽວກັນ, ສະແດງຄວາມເປັນສິລະປະ ລ້ານຊ້າງໄດ້ຄືກັນ ແລະ
ນຳຄອງໂຄງເລື່ອງທີ່ປະດິດດັດແກ້ມາເປັນສະບັບຂອງລາວ ແບບດຽວກັນ,
ຖ້າເບິ່ງດີໆແລ້ວ ກໍຈະເຫັນມີພຽງບາງລາຍລະອຽດດັ່ງລຸ່ມນີ້ທີ່ເຮັດໃຫ້ສາ
ມາດຈຳແນກອອກ ເຊັ່ນ:

1. ໂຂນພຣະລັກສນ-ພຣະຣາມ ສະບັບຫຼວງພຣະບາງ

- ນັກສະແດງຈະແຕ່ງກາຍ ແບບລາວເດີມ, ຄືຈະນຸ່ງຜ້າທາງຍາວ (ນຸ່ງແຕ່ຜ້າກະຕຽວເທົ່ານັ້ນ ບໍ່ມີໂສ້ງກາບ ຊ້ອນຢູ່ດ້ານໃນ), ເສື້ອແບບເດີມ ສະຫຼອງຄຶງດ້ວຍການຫຍິບ (ຫຍິບຄາຕິນໂຕນັກສະແດງເລີຍ, ແຕ່ປັດຈຸບັນຈະນິຍົມເຮັດເປັນເສື້ອສຳເລັດຮູບ), ບັນດາລວດລາຍຕ່າງໆທີ່ປະກົດເທິງຜືນຜ້າ ຈະຕ່ຳຈີກ ແລະ ປັກນູນ ດ້ວຍໄໝເງິນ-ໄໝຄຳ ຕາມສີສັນຂອງແຕ່ລະຕົວລະຄອນ.

- ຕົວພຣະ (ພຣະຣາມ, ພຣະລັກສນ໌, ຣີສີ ແລະ ເທພອົງອື່ນໆ) ຈະສວມຫົວໂຂນແບບປິດໜ້າ, ຍົກເວ້ນຕົວນາໆ.

- ການເສພດົນຕີ ປະກອບດ້ວຍ 2 ຂະນາດ ຄື: ວົງເສພນ້ອຍ ແລະ ເສພໃຫຍ່, ເຊິ່ງຈະເນັ້ນສຽງກອງທຸ້ມ ແລະ ປີພາທຍ໌ ເປັນຫຼັກ.

- ປະກອບສຽງບັນລະຍາຍ ດ້ວຍການຂັບເສພາ (1) (ການຮ້ອງກອນໃຫ້ເປັນເພງ) ຕາມສຳນຽງປາກເວົ້າອັນອ່ອນຊ້ອຍແບບຫຼວງພຣະບາງ.

(1) ຂັບເສພາ: ຄຳວ່າ “ເສພາ” ເປັນຄຳແຕງມາຈາກ ສັນສະກິດ ແລ້ວໃຊ້ຮຽກການຂັບ-ລຳໃນຕະກູນລາວຊະນິດໜຶ່ງວ່າ “ຂັບເສພາ” ມີພັດທະນາການມາຈາກປະເພນີຂັບ-ລຳ, ຄຳຂັບຂອງຊາວບ້ານໃນວັດທະນະທຳລາວເຊັ່ນຂັບຊໍ່ ແລະ ໝໍລຳ, ການຂັບລຳຍຸກແຮກດັ້ງເດີມໃຊ້ “ກັບ” ເຮັດດ້ວຍກະບອກໄມ້ໄຜ່ກະທົບກັນເປັນທຳນອງ ຫຼື ຈັ່ງຫວະ ມີຮ່ອງຮອຍເຫຼືອຢູ່ໃນກຸ່ມຊັ້ນເຜົ່າຕ່າງໆໃນພາກພື້ນອາຊີຕາເວັນອອກສຽງໃຕ້ ແລະ ພາກໃຕ້ຂອງຈີນທຸກວັນນີ້

ລາວເຮົາ (ລວມເຖິງພາກອີສານຂອງໄທຍ໌) ເອີ້ນເຄື່ອງດົນຕີຊະນິດ ນີ້ວ່າ “ກັບແກ້ບ” ຕົກະທົບປະກອບຈັ່ງຫວະລຳ ແລະ ຍັງພົບໃນກຸ່ມໄທໃຫຍ່ໃນພະມ້າເຊິ່ງມີປະເພນີການຮ້ອງເພງປະກອບ “ກັບແກ້ບ” ແລະ ກໍຮຽກວ່າ “ຂັບ” ເຊັ່ນກັນໂດຍມີການໂຕ້ຕອບລະຫວ່າງຢິງ - ຊາຍ. ຄຳວ່າ “ເສພາ” ມີຫຼາຍຢ່າງເຊັ່ນ ເສພາດົນຕີ, ເສພາມະໂຫລີ ແລະ ເສພາອື່ນໆ.

2. ໂຂນລະຄອນ ສະບັບວຽງຈັນ

ໂຂນລະຄອນສະບັບວຽງຈັນ

- ນັກສະແດງຈະແຕ່ງກາຍແບບລາວເດີມ ໃນຊົງກະສັດຍຸກລ້ານຊ້າງ ຕອນປາຍ, ນຸ່ງຜ້າທາງກາບຊ້ອນ (ມີໂສ້ງກາບຊ້ອນຢູ່ດ້ານໃນ ແລະ ນຸ່ງຜ້າກະຕູ່ງວດ້ານນອກ), ສະຫຼອງຄົງແບບຫຍິບຄາຕິນໂຕນັກສະແດງ ແບບດຽວກັນກັບຫຼວງພຣະບາງ, ແຜ່ນແພຈະມີທັງແບບຕ່ຳຈີກລາຍທັງຜືນ ແລະ ປັກລາຍດ້ວຍໄໝເງິນ-ໄໝຄຳ, ນອກນັ້ນ ໃນໄລຍະຫຼັງມານີ້ ຍັງຮັບເອົາການປັກລາຍດ້ວຍດິ່ງເງິນ-ດິ່ງຄຳ ແລະ ໝາກແວວ ຈາກເຈົ້າອານານິຄົມຝຣັ່ງອັນເຮັດໃຫ້ເຄື່ອງແຕ່ງກາຍນັກສະແດງໂຂນວຽງຈັນ ເປັນເຄື່ອງແຕ່ງກາຍທີ່ຕົ້ນທຶນສູງອີກປະເພດໜຶ່ງ.

ວົງພິນພາທຍ໌ໃນພະຣາຊພິທີພ້າພຣະແກ້ວ ວຽງຈັນ ໃນປີ 1920

- ການປະດິດທົວໂຂນ ມີຄວາມຫຼາກຫຼາຍ ແລະ ບໍ່ເອກະພາບ

ເນື່ອງຈາກມະໂຫຣະສົບຊະນິດນີ້ ມີຫຼາຍຄຣູ-ຫຼາຍສຳນັກ ເພາະກຳເນີດໃນຍຸກທີ່ສິລະປະວັນນະຄະດີລ້ານຊ້າງ ຈະເຮັນເຖິງຂັ້ນສູງສຸດ. ບໍ່ຕ່າງຫຍັງກັບໜ້າກາກຂອງລຳເລື່ອງ ໃນວຽງຈັນ ທີ່ມີຄວາມຫຼາກຫຼາຍ ຕາມແຕ່ຜູ້ເປັນຄຣູຈະຄິດແຕ່ງ, ແຕ່ແນ່ນອນວ່າ ຍ່ອມມີລັກສະນະຈຳເພາະທີ່ເອກະພາບກັນ (ຍັກເປັນຍັກ, ລົງເປັນລົງ ແລະ ທ້າວ-ນາງ ກໍຕ້ອງງົດງາມ).

- ໂດຍທົ່ວໄປ, ຕົວລະຄອນ ທັງພຣະ ແລະ ນາງ ຈະສວມໃສ່ກະໂຈມມົງກຸດ (ທົວໂຂນແບບເປີດໜ້າ) ແຕ່ມົງກຸດຈະມີຍອດຫຼາຍແບບ ຕາມແຕ່ລະລັກສະນະຂອງຕົວລະຄອນ, ຕົວຢ່າງ. ພຣະລັກສະນະ-ພຣະຣາມ ຈະສວມມົງກຸດຍອດໄຊຍຸ່ສູງ, ຣິສິຈະໃສ່ຍອດງວງຊ້າງ, ບັນດາສັດຕ່າງໆ ຈະມີທົວຂອງຊະນິດສັດນັ້ນເປັນຍອດ, ສ່ວນບັນດາເທພອົງອື່ນໆຈະເປັນຍອດນ້ຳເຕົ້າ ແລະ ຣະຄັງ.

- ມີການນຳເອົາແຄນມາບັນເລງປະສົມກັບປີພາດ, ບາງຄັ້ງກໍໃຊ້ແຄນເປັນເອກ ສະຫຼັບກັບຣະນາດ. ໃນນັ້ນກໍມີ 2 ຂະໜາດວົງ ເຊັ່ນດຽວກັນກັບຫຼວງພຣະບາງ.

- ການໃຫ້ສູງປະກອບ ຈະໃຊ້ຄວາມສະເໝາະນັ້ນມາວນຂອງສໍານຽງປາກເວົ້າແບບວຽງຈັນ ເຊິ່ງມີ 3 ລັກສະນະ ຄື: ແບບຂັບເສພາ (ເວົ້າກອນໃຫ້ເປັນແບບເພງລາວເດີມ), ແບບລຳນ້ອຍ (ຄ້າຍຄືລຳລ່ອງຂອງ) ແລະ ແບບເວົ້າບັນລະຍາຍ ໂດຍເວົ້າຊ້າໆ ແລະ ອອກທາງສູງໃຫ້ສຸດຈຶ່ງຖືວ່າເປັນມາດຕະຖານຂອງສໍານຽງວຽງຈັນເດີມ.

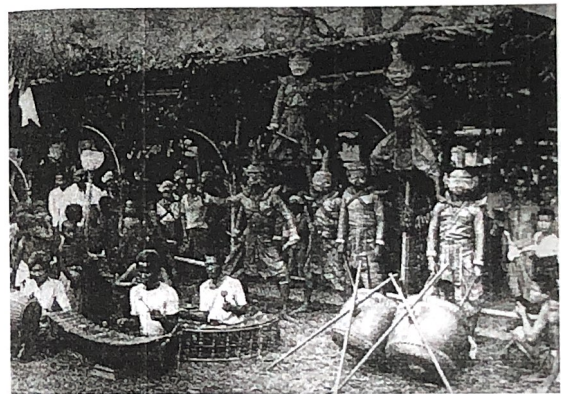
ສໍາລັບຄຳວ່າ “ໂຂນ” ຫຼື “ລະຄອນ” ທີ່ກ່າວໄວ້ນັ້ນ ມາຈາກຄຳສັບດຽວກັນ, ຄືມາຈາກພາສາຊວາ - ມາລາຢູ ຄຳວ່າ “Lecon” ອ່ານວ່າ / ລະຄອນ / ຫຼື / ລະໂຂນ /, ພວກຂອມຮັບເອົາຄຳນີ້ມາໃຊ້ໃນພາສາຂະເມວ່າ “ລະຄອນຊວາ” ຫຼື “ລະໂຂນລະຄອນ”, ຕໍ່ມາ ລາວ-ໄທຍ໌ຈຶ່ງຮັບເອົາມາໃຊ້ (2), ແລ້ວໄລຍະຫຼັງ-ມາຈຶ່ງແຍກ ຄຳວ່າ “ໂຂນ” ໃຊ້-ສໍາລັບຮຽກການສະແດງເລື່ອງ ພຣະລັກສນ໌ພຣະຣາມ ຫຼື ຣາມກຽດ ສ່ວນ “ລະຄອນ” ໃຊ້ຮຽກການສະແດງທີ່ມີຮູບແບບຄືກັນແຕ່ບໍ່ແມ່ນເລື່ອງຣາມກຽດ.

ນອກຈາກທີ່ກ່າວມາຂ້າງເທິງນີ້ແລ້ວ, ກ່ອນທີ່ທາງວຽງຈັນຈະເອີ້ນວ່າໂຂນລະຄອນ ກໍເນື່ອງຈາກການສະແດງ ນາຕະກັມໜ້າກາກໃນວຽງຈັນ ບໍ່ໄດ້ໃຊ້ສະແດງພຽງແຕ່ເລື່ອງຣາມກຽດເທົ່ານັ້ນ ແຕ່ຍັງໃຊ້ສະແດງເລື່ອງທີ່ມາຈາກວັນນະກັມລ້ານຊ້າງ ເລື່ອງອື່ນໆເຊັ່ນ: ສັງສິນໄຊ ແລະ ພຣະສີທິນມະໂນຣາ ນາງແຕງອ່ອນ ຈຳປາ 4 ຕົ້ນ ດັ່ງນີ້ເປັນຕົ້ນ.

(1). ບຸນແທ້ງ ສຸກສະວັດ (ດຣ.), ວາຣະສານ ທ່ຽວເມືອງ-ລາວ: “ພຣະລັກສນ໌-ພຣະຣາມໃນລາວ”, ສະບັບລົງວັນທີ 25 ມັງກອນ ຄ.ສ. 2005

(2). ສຸຈິຕ ວົງເທສ, ຫຼັງສືພິມມະຕິຊົນຮາຍວັນ: “ໄທຍ໌”, ສບັບທີ 11534 ລົງວັນທີ 8 ຕຸລາ ພ.ສ. 2552.

ໃນຣາຊະການພຣະເຈົ້າສຸກກະເສີມເຊິ່ງຢູ່ໃນລະຫວ່າງປີ ຄ.ສ 1838 – 1852 ໄດ້ເລີ່ມມີການສະແດງໂຂນໃນພຣະຣາດຊະວັງຫຼວງເປັນຄັ້ງທຳອິດ (Gay, 1998: 45) ການຮັບເອົາຮູບແບບການສະແດງໂຂນມາເຜີຍແຜ່ໃນພຣະຣາຊະວັງຫຼວງ ກໍໃຫ້ເກີດການພັດທະນາດ້ານດົນຕີຄັ້ງຍິ່ງໃຫຍ່ ທັງໃນຮູບແບບຂອງວົງດົນຕີທີ່ໃຊ້ປະກອບການສະແດງ ແລະ ບົດເພງທີ່ໃຊ້ປະກອບການສະແດງເຊັ່ນເພງໜ້າພາດທີ່ໃຊ້ປະກອບກິລິຍາຕົວສະແດງເປັນຕົ້ນ.

ວົງພິນພາທຍ໌ປະກອບການສະແດງພະລັກ-ພະລາມສະໄໝພຣະເຈົ້າສຸກກະເສີມ (ຄ.ສ 1838 – 1852)

ຫຼັງຈາກຣາຊະການພຣະເຈົ້າສຸກກະເສີມ ການດົນຕີ ແລະ ໂຂນລະຄອນຍັງຄົງໄດ້ຮັບການສົ່ງເສີມ ແລະ ພັດທະນາດ້ວຍດີຢ່າງຕໍ່ເນື່ອງຈົນເຖິງສະໄໝພຣະເຈົ້າມາຫາຊີວິດ ສີສະຫວ່າງວົງ (1904 – 1959) ກໍຍັງໄດ້ຮັບການເບິ່ງແຍງ ແລະ ສົ່ງເສີມເປັນຢ່າງດີເຖິງແມ່ນວ່າປະເທດລາວຍັງຢູ່ໃນຖານະເມືອງຂຶ້ນຂອງຝຣັ່ງ ແຕ່ຝຣັ່ງກໍບໍ່ໄດ້ມີແນວຄິດໃນການທີ່ຈະເປັນປໍລະປັກຕໍ່ການດົນຕີ ແລະ ການສະແດງໃນວັງຫຼວງ ເຊິ່ງການສະແດງໂຂນ

ພ້ອມພຣະລັກພຣະລາມ ການລະຄອນ ແລະ ພ້ອມຕ່າງໆຍັງມີໃຫ້ເບິ່ງຕາມ
ເມືອງຕ່າງໆຂອງລາວເຮົາ ເຊັ່ນ ຫຼວງພຣະບາງ ວຽງຈັນ ແລະ ຈຳປາສັກ .

ການສະແດງພະລັກ-ພະລາມ ສະໄໝ ເຈົ້າຊີວິດ ສີສະຫວ່າງວົງ (ຄ.ສ 1904 – 1959)

ຮູບພາບ ການສະແດງສິລະປະນາເຜົ່າລາວ ເມື່ອປີ ຄ.ສ 1760.

ບົດທີ 3

ອັດຕະລັກເຄື່ອງດົນຕີ ແລະ ການຂັບຮ້ອງແບບລາວ

1. ດົນຕີຮາກເຫງົ້າເກົ່າແກ່ຮ່ວມກັນໃນອຸສາຄະເນ ກວ່າ 5.000 ປີ

- ດົນຕີລາວເດີມເຖິງຈະຖືກເອີ້ນວ່າເປັນຂອງຊາດພັນລາວທີ່ຈະ
ແຈ້ງ ແຕ່ເຮົາກໍບໍ່ປະຕິເສດໄດ້ວ່າຈະເປັນຂອງເຮົາພຽງຜູ້ດຽວ ເພາະດັ່ງທີ່ຮູ້
ນຳກັນວ່າຜູ້ຄົນຍຸກດັ້ງເດີມດຶກດຳບັນໃນພູມິພາກອາຊີຕາເວັນອອກສຽງໃຕ້
ມີຫຼາຍເຜົ່າພັນອາໄສປະປົນຢູ່ດ້ວຍກັນ ເພາະສະນັ້ນຈຶ່ງແຍກບໍ່ໄດ້ວ່າປະເພນີ
ຫຼື ວັດທະນະທຳແບບໃດໃຜເປັນເຈົ້າຂອງ ແຕ່ສິ່ງທີ່ຄວນຈະເຂົ້າໃຈຮ່ວມ
ກັນໄດ້ກໍຄືຕ່າງເປັນເຈົ້າຂອງຮ່ວມກັນມາແຕ່ແຮກເລີ່ມເດີມທີ່ ເພາະຍຸກດັ້ງ
ເດີມດຶກດຳບັນຍັງບໍ່ມີການແບ່ງແຍກເປັນບ້ານເປັນເມືອງ ຫຼື ປະເທດຂອງໃຜ
ດັ່ງເຊັ່ນທຸກວັນນີ້ ດົນແດນພາກພື້ນອາຊີຕາເວັນອອກສຽງໃຕ້ເປັນ ຜືນແຜ່ນ
ດິນໃຫຍ່ມີຂອບເຂດລວມໄປເຖິງດິນແດນຈີນຕອນໃຕ້ແຖບມົນທົນຍຸນນານ,
ມົນທົນກວາງສີ ແລະ ອື່ນໆດ້ວຍ ແລະ ຜູ້ຄົນຍຸກດັ້ງເດີມດຶກດຳບັນໃນ
ເຂດນີ້ຍັງບໍ່ແມ່ນຈີນ ແຕ່ເປັນພວກທີ່ຈີນ (ທາງພາກເໜືອ) ເອີ້ນ ຄົນພວກ
ນີ້ວ່າ “ຄົນປ່າເຖື່ອນ” ຫຼື “ຄົນປ່າທາງທິດໃຕ້” ແລະ ອີກຫຼາຍໆຊື່ທີ່ສະຫຼຸບ
ໄດ້ວ່າ ບໍ່ແມ່ນຈີນ ເຊິ່ງເອີ້ນດິນແດນຕອນນີ້ວ່າ “ສຸວັນນະພູມ”.

2) ອັດຕະລັກເຄື່ອງດົນຕີລາວ

ດົນຕີເປັນມໍລະດົກຂອງມະນຸດຊາດ,ທຸກຊາດທຸກເຜົ່າພັນພາສາ
ຕ່າງກໍມີດົນຕີເຊິ່ງເປັນເອກະລັກຂອງຕົນເຖິງແມ່ນວ່າໄລຍະຫຼັງຈະມີ
ການຮັບເອົາວັດທະນະທຳດົນຕີຂອງຊາດທີ່ເຂົ້ມແຂງກວ່າເຂົ້າມາເຊິ່ງກໍ
ຖືວ່າເປັນການຮັບເອົາເພື່ອປັບປຸງ ປ່ຽນແປງໃຫ້ເໝາະສົມກັບລັກສະນະ